

**ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ
АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ**

КУШНАРЬОВ СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 371.044.6+343.86+612.67

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ НАДАННЯ ДОПОМОГИ ЗАСУДЖЕНИМ
ПОХИЛОГО ВІКУ У ВИПРАВНІЙ КОЛОНІЇ**

13.00.05 – соціальна педагогіка

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Київ – 2005

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Інституті проблем виховання Академії педагогічних наук України, м. Київ

Науковий керівник

кандидат педагогічних наук, доцент,
Супрун Микола Олексійович,
Київський юридичний інститут
Київського національного університету
внутрішніх справ України, заступник начальника
кафедри психолого-педагогічних основ
роботи з персоналом.

Офіційні опоненти:

доктор психологічних наук, професор,
Яковенко Сергій Іванович,
Київський юридичний інститут
Київського національного університету
внутрішніх справ України, начальник кафедри
юридичної психології;

кандидат педагогічних наук, доцент,
Беца Олександр Васильович,
Національний університет
“Києво-Могилянська академія”,
професор кафедри соціальної роботи.

Провідна установа

Луганський національний педагогічний
університет імені Тараса Шевченка,
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи,
Міністерство освіти і науки України, м. Луганськ

Захист відбудеться “20” грудня 2005 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.454.01. в Інституті проблем виховання АПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Інституту проблем виховання АПН України (04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9).

Автореферат розісланий “17” листопада 2005 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.П. Пустовіт

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В умовах розбудови демократичного та правового суспільства, з входженням України до Європейської спільноти сучасна політика держави у галузі пенітенціарної діяльності спрямовується на реалізацію принципів справедливості, милосердя, пріоритету прав і свобод людини, індивідуального підходу до особистості засуджених. Представниками влади України підписано низку міжнародних документів, пов'язаних з подальшою гуманізацією місць позбавлення волі, приведенням їх до єдиних міжнародних стандартів.

У контексті останнього вітчизняна і міжнародна практика впродовж сторіч застосування покарання у формі позбавлення волі переконливо довела, що примусово змінити свідомість особистості на основі лише зовнішніх підкріплень неможливо. Єдиним ефективним шляхом за цих умов є тільки прагнення самого засудженого змінитися та виправитися.

Виходячи із цього доцільність дослідження соціально-педагогічних основ ресоціалізації людини похилого віку як у пенітенціарній установі, так і у постпенітенціарний період дають вагомі підстави для започаткування в Україні нового наукового напрямку – пенітенціарна геронтологія. У його межах дисертаційне дослідження “Соціально-педагогічні умови надання допомоги засудженим похилого віку у виправній колонії” – це перша в Україні спроба розв'язання означеної проблеми у теоретичному і практичному аспектах соціально-педагогічної діяльності щодо виправлення засуджених похилого віку, створення сучасної наукової бази соціального та педагогічного її забезпечення.

Проблеми виправлення засуджених похилого віку знайшли своє відображення у працях Л.М. Бартшиної, О.В. Беци, Ю.Д. Криворучко, О.І. Пометун, Г.О. Радова, О.П. Северова, В.М. Синьова, С.І. Яковенка та ін. У них зазначалося, що соціально-педагогічна робота із засудженими у виправних колоніях є однією з найскладніших та недостатньо вивчених проблем сучасної пенітенціарної науки (В.І. Ковалець, О.М. Морозов, Г.Ф. Хохряков, О.В. Шаповалов та ін.).

У контексті нашого дослідження суттєва роль належить розв'язанню проблем виправлення засуджених похилого віку у медичній, соціальній, правовій та психолого-педагогічній науках, де ця проблема розглядалася лише у концептуальному плані. Так, зокрема, О.В. Беца, О.С. Міхлін, В.Ф. Пирожков, Г.О. Радов, В.З. Фетисов, О.В. Шаповалов акцентували увагу на актуальності пенітенціарної геронтології та на виваженості підходів персоналу виправних колоній до роботи із засудженими похилого віку. Проте специфічні проблеми надання ефективної соціально-педагогічної допомоги засудженим у виправних колоніях не знайшли свого достатнього і цілісного наукового вивчення.

Аналіз сучасного стану дослідження проблем виправлення поведінки засуджених похилого віку у пенітенціарній психології і педагогіці дає підстави констатувати, що на сьогодні окреслено лише окремі її теоретичні аспекти. Таким чином, необхідність вдосконалення соціально-педагогічної діяльності щодо виправлення засуджених похилого віку, створення сучасної наукової бази психологічного та педагогічного її забезпечення обумовили у теоретичному і практичному аспекті актуальність теми дослідження “Соціально-педагогічні умови надання допомоги засудженим похилого віку у виправній колонії”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження є складовою колективної теми “Соціально-педагогічні засади виховання

особистості в сучасних умовах” лабораторії соціальної педагогіки Інституту проблем виховання Академії педагогічних наук України, державний реєстраційний номер 0103 U 001163, Програми науково-дослідницької роботи Державного департаменту України з питань виконання покарань від 11.07.2000 р. № 5/1–18 і пов’язана з реалізацією Програми Міжнародного фонду “Відродження” щодо сприяння реформуванню пенітенціарної системи в Україні. Тема дослідження затверджена на засіданні вченої ради Київського інституту внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України (протокол № 17 від 24 квітня 2000 р.) та скоординована Радою з координації наукових досліджень Академії педагогічних наук України в галузі педагогіки і психології (протокол № 6 від 15 червня 2004 р.).

Об’єкт дослідження – процес ресоціалізації засуджених похилого віку у виправній колонії.

Предмет дослідження – соціально-педагогічні умови надання ефективної допомоги засудженим похилого віку у виправній колонії.

Мета дослідження – на основі вивчення особливостей поведінки засуджених похилого віку теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити методику надання соціально-педагогічної допомоги цьому контингенту виправних установ.

Гіпотеза дослідження. Ефективність надання допомоги засудженим похилого віку буде ефективною за умов врахування їхніх психологічних та вікових особливостей, перспективи їхнього подальшого життя; створення і реалізації комплексної методики психолого-педагогічної, соціальної, правової допомоги; врахування особливостей соціальної поведінки, а також специфіки реагування на конкретні психолого-педагогічні ситуації.

Для реалізації поставленої мети і перевірки робочої гіпотези визначено **завдання дослідження:**

- 1) з’ясувати стан розкриття проблеми надання допомоги засудженим похилого віку у педагогічній теорії та практиці;
- 2) вивчити особливості поведінки засуджених похилого віку;
- 3) теоретично обґрунтувати соціально-педагогічні умови надання допомоги засудженим похилого віку;
- 4) розробити та впровадити у діяльність виправних установ методику надання соціально-педагогічної допомоги засудженим похилого віку.

Методологічна основа дослідження ґрунтується на положеннях культурно-історичної теорії особистості, педагогічної антропології, детермінації суспільно-виховних явищ, концепції гуманізму, аксіологічних уявленнях про людину у її онтогенезі.

Теоретичну основу дослідження складають напрацювання соціальної, вікової, пенітенціарної психології і педагогіки та геронтології, а також теорія взаємодії соціальних і біологічних чинників особистості (Ю.М. Антонян, Л.С. Виготський, Г.С. Костюк, В.М. Синьов, Г.Ф. Хохряков та ін.), динамічний підхід у дослідженнях психічних станів та рис особистості (Л.І. Анциферова, С.І. Яковенко та ін.); дослідження вітчизняних педагогів щодо організації процесу ресоціалізації засуджених (А.С. Макаренко, В.М. Синьов, В.І. Кривуша, Г.О. Радов, О.П. Северов та ін.). Для уточнення вихідних позицій дослідження використовувалися положення Законів України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”, “Про свободу совісті та релігійні організації”, “Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк”, Указу Президента України “Про програму “Здоров’я літніх людей”, Кримінально-виконавчого кодексу України, Угоди про співробітництво

Української Православної Церкви Київського Патріархату та Державного департаменту України з питань виконання покарань.

Методи дослідження. Для досягнення мети та реалізації завдань використовувалися такі загальнонаукові методи: теоретичного пошуку з метою аналізу, порівняння, класифікації та систематизації й узагальнення теоретичних і експериментальних даних, теоретичного моделювання; емпіричного характеру для проведення анкетування, бесід, інтерв'ю з метою здобуття результатів констатуючого і формуючого етапів експерименту; обсерваційні з метою забезпечення спостереження, самоспостереження; прогностичні, зокрема моделювання, експертні оцінки; праксиметричні – з метою аналізу передового і масового психолого-педагогічного досвіду у пенітенціарній системі, аналізу результатів експериментальної діяльності.

Організація дослідження. Дослідження проводилося в три етапи:

На першому етапі (1998-2000 рр.) здійснювався аналіз вітчизняної та зарубіжної загальної і спеціальної літератури. Визначено об'єкт, предмет, мету, гіпотезу дослідження, уточнювалися його задачі та методи. Розроблялася методика дослідження щодо ресоціалізації засуджених похилого віку.

На другому етапі (2000-2002 рр.) продовжувалося дослідження виправного процесу засуджених похилого віку в умовах позбавлення волі: вивчалися його зміст, форми та методи, досліджувалася організаційна структура, розроблялися і апробувалися психолого-педагогічні методики, програми. Проводилися контрольні зрізи.

На третьому етапі (2002-2004 рр.) здійснювався порівняльний аналіз кількісних і якісних змін у виправному процесі, узагальнювалися отримані результати, визначалася ефективність ресоціалізації і соціально-педагогічного впливу на засуджених похилого віку. Здійснювалося наукове і літературне оформлення результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження. Педагогічний експеримент здійснювався протягом 1999-2004 років на базі виправних колоній №№ 35; 95; 119 Державного департаменту України з питань виконання покарань в Київській області. Констатуючим етапом експерименту було охоплено 178 засуджених похилого віку (чоловіки – від 60 років і більше) та 65 працівників виправних колоній.

Наукова новизна полягає у тому, що вперше здійснено соціально-педагогічне дослідження умов ресоціалізації засуджених похилого віку у пенітенціарних установах України, встановлено особливості їхньої поведінки у віковому контексті та визначено властиві їм мотиваційні типи. На основі диференціації груп цього контингенту засуджених, що враховує їхню емоційно-поведінкову своєрідність, концептуально обґрунтовано напрями, засоби здійснення корекційної роботи та розроблено систему соціальних і психолого-педагогічних засобів оптимізації процесу виправлення засуджених похилого віку.

Положення та висновки дослідження збагачують наукові психолого-педагогічні уявлення про людину похилого віку, її діяльність і соціальну реабілітацію; поряд з пенітенціарною психологією та педагогікою, становлять інтерес для інших галузей сучасної науки – загальної, соціальної, вікової психології і педагогіки.

Теоретичне значення дослідження полягає в розкритті специфіки виправного процесу в умовах позбавлення волі; науковому обґрунтуванні принципів, змісту, форм і методів ресоціалізації засуджених похилого віку; встановленні та обґрунтуванні зв'язків міждисциплінарних наукових галузей; визначенні умов, які детермінують зміст і динаміку змін особистості засуджених; розробці критеріїв оцінювання ефективності ресоціалізації засуджених похилого віку.

Практичне значення дослідження визначається вдосконаленням відомчих

нормативно-правових документів та програм ресоціалізації засуджених; розробкою і апробацією психолого-педагогічних методик, які можуть бути застосовані персоналом виправних колоній у роботі із засудженими. Матеріали дослідження можуть застосовуватись працівниками пенітенціарної системи, безпосередньо в організації процесу ресоціалізації засуджених похилого віку. Висновки дослідження доцільно використати для подальшої організації соціально-педагогічної роботи із засудженими похилого віку.

Вірогідність і надійність результатів дослідження забезпечується методологічною і теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження, критичним аналізом і урахуванням стану проблеми в теорії і практиці; комплексним використанням психолого-педагогічних методів і методик, адекватних предмету, меті і завданням дослідження, поєднанням якісного і кількісного інструментарію для аналізу та обробки експериментальних даних, репрезентативністю вибірки і використанням відповідної науковим вимогам статистичної обробки емпіричних даних, одержаних у результаті дослідження.

Апробація і впровадження результатів дослідження здійснювалися під час організації і проведення соціально-педагогічної роботи із засудженими похилого віку у виправних колоніях Державного департаменту України з питань виконання покарань в Київській області.

Основні теоретичні та практичні положення було висвітлено на: Міжнародній науково-практичній конференції “Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи” (Ужгород, 1999), Всеукраїнських наукових конференціях: “Проблема особистості в сучасній науці: результати та перспективи досліджень” (Київ, 2000), “Психологія життєвої кризи особистості: теорія та практика” (Київ, 2000), “Актуальні проблеми виховання особистості в сучасному соціокультурному середовищі” (Київ, 2003), Науково-практичних конференціях Київського інституту внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України: “Проблеми наукового обґрунтування діяльності органів виконання покарань та внутрішніх справ України” (Київ, 1999), “Попередження суїцидальних проявів у працівників органів внутрішніх справ” (Київ, 2000), “Актуальні проблеми політичної реформи та формування правової держави в Україні” (Київ, 2003), “Соціально-педагогічні проблеми формування особистості правоохоронця на сучасному етапі” (Київ, 2005).

Хід дослідження доповідався на засіданнях кафедр юридичної психології, психолого-педагогічних основ роботи з персоналу Київського інституту внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України (1999-2003 рр.), лабораторії психологічного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ Науково-дослідного інституту проблем боротьби зі злочинністю Національної академії внутрішніх справ України (2002-2005 рр.), лабораторії соціальної педагогіки Інституту проблем виховання Академії педагогічних наук України (2004-2005 рр.).

У практику роботи виправних колоній Державного департаменту України з питань виконання покарань в Київській області впроваджено комплексну методіку соціально-педагогічної роботи із засудженими похилого віку.

Публікації. Основні теоретичні положення, висновки дисертації знайшли відображення у 11 одноосібних наукових та науково-методичних працях, 5 з яких у фахових виданнях, затверджених ВАК України як наукові видання щодо публікації основного змісту дисертаційних досліджень.

Структура дисертації. Робота складається із списку умовних скорочень, словника специфічних термінів, що використовуються в геронтологічній науці та пенітенціарній теорії і практиці, вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку

використаних джерел (324), 2 додатків на 2 сторінках. Дисертаційна робота містить 7 таблиць на 3 сторінках, 10 рисунків на 6 сторінках і 1 малюнок. Загальний обсяг дисертації складає 206 сторінок, основний зміст викладено на 163 сторінках. Список використаної літератури вміщує 324 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність проблеми, наукова новизна, теоретична та практична значущість роботи, сформульовано об'єкт, предмет, мету, основні завдання дослідження та методи їх вирішення. Висвітлено результати апробації та впровадження методики у практичну діяльність виправних колоній.

У першому розділі “Допомога засудженим похилого віку як актуальна проблема соціальної педагогіки” основну увагу приділено теоретичним та методологічним положенням теми дослідження. Детально проаналізовано соціально-педагогічні проблеми людей похилого віку та зумовлені ними негативні соціальні наслідки, які дотепер не знайшли адекватного загально-національного відображення у суспільній свідомості. Розглянуто сутність проблеми, проаналізовано теоретичні і методичні підходи до емпіричного вивчення особливостей людей похилого віку і потреб їхнього соціального захисту. Також у теоретичній частині розкрито основні підходи вітчизняних і зарубіжних вчених до розуміння феномену старіння людини. У цьому контексті актуальними є дослідження медиків (М.Д. Александрової, М.М. Амосова, О.О. Богомольця, І.І. Мечникова, О.М. Полюхова, В.В. Фролькіса), у наукових працях яких розглядаються проблеми старіння і довголіття людини; психологів та соціологів (Д.Б. Бромлей, М.В. Гамезо, В.С. Герасимової, Ф. Гізе, Г.Г. Горелової, М.М. Заброцького, І.С. Кона, Л.М. Орлової), в роботах яких розкрито теоретико-методологічні основи індивідуального розвитку дорослої людини, а також запропоновано соціально-психологічні типи старості.

Синтез результатів аналізу наявних визначень дав змогу сформулювати власне трактування поняття “старіння”, яке ми розуміємо як закономірний загальнобіологічний генетично не запрограмований, але генетично детермінований процес, який супроводжується певними віковими змінами в організмі. Тобто генетично запрограмоване не старіння, а тип обміну речовин, від якого залежить темп руйнування організму.

У першому розділі також встановлено, що відповідно до статті 10 Закону України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні” від 16 грудня 1993 року № 3721-ХІІ громадянами похилого віку визнаються: чоловіки у віці 60 і жінки у віці 55 років і старші, а також особи, яким до досягнення загального пенсійного віку залишилося не більше півтора року. Водночас на Всесоюзному з'їзді з вікової фізіології (Ленінград, 1965 р.) та Міжнародному симпозиумі з вікової періодизації (Москва, 1965 р.) до осіб похилого віку було віднесено жінок, вік яких становить 56-74 роки та чоловіків у віці 61-74 роки.

Проведений аналіз дозволяє розглядати вік як якісно своєрідний етап психічного розвитку, що характеризується рядом особливостей, сукупність яких визначає неповторність структури особистості людини.

Розвиток пенітенціарної науки, починаючи з 20 років минулого століття, є свідченням стрімкого наукового зростання пенітенціарної теорії і практики. В цей період вітчизняні вчені (Ю.Ю. Бехтерев, М.М. Ісаєв, С.В. Познишев, І.Я. Фойницький) вивчали особистість засудженого у двох основних напрямках – з позиції медичної психології й патопсихології та соціальної, класової диференціації злочинців. Головна увага цих дослідників і практичних працівників зосереджувалася на характеристиці класового образу, соціальній небезпечності особистості і особливостей її психофізіологічної конституції, фізичного та психічного

здоров'я.

Значний внесок у розвиток пенітенціарної науки належить українському педагогу, письменнику, одному з фундаторів вітчизняної пенітенціарної педагогіки А.С. Макаренку, який ще в 30-ті роки ХХ століття виділив методу виховної роботи в окрему галузь педагогіки. Серед вчених-макаренкознавців виділяються І.А. Зязюн, В.І. Кривуша, В.З. Фетісов, М.М. Фіцула та багато інших. Педагогічна спадщина А.С. Макаренка стала предметом ґрунтовних наукових досліджень в Болгарії, Великобританії, Канаді, Німеччині, США, Шотландії та інших країнах.

Аналіз спеціальної літератури останніх років свідчить, що вітчизняна пенітенціарна педагогіка і психологія накопичили значний теоретичний потенціал, який здатний юридично-нормативно вирішувати проблему психолого-педагогічного супроводження засуджених. У цьому контексті особливої уваги заслуговують дослідження науковців В.М. Синьова, О.В. Беци, О.М. Морозова, О.П. Северова, Г.О. Радова. Саме ці вчені першими обґрунтували актуальність проблеми ресоціалізації засуджених похилого віку, акцентуючи увагу на необхідності виваженого підходу персоналу виправної колонії до роботи із засудженими похилого віку. Не менш важливий внесок у розвиток пенітенціарної науки зробили вітчизняні та зарубіжні кримінологи Ю.М. Антонян, Л.В. Багрій-Шахматов, М.П. Журавльов, І.М. Даньшин, І.І. Карпець, К.Є. Ігошев, які вивчали проблеми соціальної типології особистостей злочинців різних вікових категорій.

Вивченню проблем удосконалення діяльності спеціальних відділів виправних колоній у контексті гуманізації життя засуджених присвячені праці О.М. Джузи, В.Б. Васильця, М.В. Ковалю, О.І. Осауленка, І.С. Сергєєва, С.Я. Фаренюка.

Теоретико-методологічні основи дослідження проблеми ресоціалізації засуджених похилого віку частково окреслено в працях Х. Адлера, Л. Ліндберга, О.Д. Глоточкина, В.А. Ласточкина, В.Ф. Пирожкова, С.В. Познишева, А.В. Шаміс.

Збагачення змісту та педагогічних засобів виправного процесу в умовах позбавлення волі обґрунтовано у дослідженнях І.А. Вартилицької, Л.А. Висотіної, П.Ф. Гришанина, О.Г. Ковальова, І.В. Шмарова.

Оригінальні за науковою новизною праці фахівців пенітенціарної науки В.І. Ковальця, О.М. Морозова, Г.О. Радова, В.І. Шакуна були присвячені вивченню впливу релігійного чинника у процесі ресоціалізації засуджених різних вікових груп.

У своїх працях І.Т. Богатирьов, О.С. Міхлін, О.О. Новіков, В.З. Фетісов наводять загальні підходи до організації виправного процесу засуджених похилого віку. Разом з тим на рівні наукового дослідження дотепер не було розроблено цілісної методики ресоціалізації засуджених похилого віку. У заходах щодо реорганізації соціально-психологічної служби науково-методичне забезпечення за відповідними напрямками діяльності виправних колоній також залишилося поза увагою. Останнє тим більш є незрозумілим, оскільки у складі Державного департаменту України з питань виконання покарань відсутня будь-яка науково-дослідна установа. За таких умов не можна сподіватися на оперативну розробку та впровадження новітніх психолого-педагогічних технологій ефективного виправлення засуджених.

Вивчення стану проблеми у практиці виправних колоній показало, що психолого-педагогічна робота із засудженими похилого віку здійснюється стихійно, епізодично, нерідко без урахування сучасних досягнень педагогічної науки. Більшість працівників пенітенціарних установ не мають теоретичної підготовки та методичного забезпечення щодо організації і створення необхідних умов для виправлення цього контингенту засуджених, а в своїй діяльності керуються виключно особистим досвідом.

Використовуючи базові теоретичні і практичні напрацювання пенітенціарної

психології, педагогіки і геронтології, дисертантом вперше запропонований новий науковий напрям – пенітенціарна геронтологія (від лат. poenitentia – покаяння і від грец. geron, gerontos – старий) як міждисциплінарна галузь наукових знань, принципово заснована на гуманістичних позиціях, яка досліджує закономірності і динаміку процесу ресоціалізації засуджених похилого віку в системі відносин “людина-право-суспільство”.

Схематично інтеграційний взаємозв’язок пенітенціарної геронтології з іншими науковими галузями зображено на рис. 1.

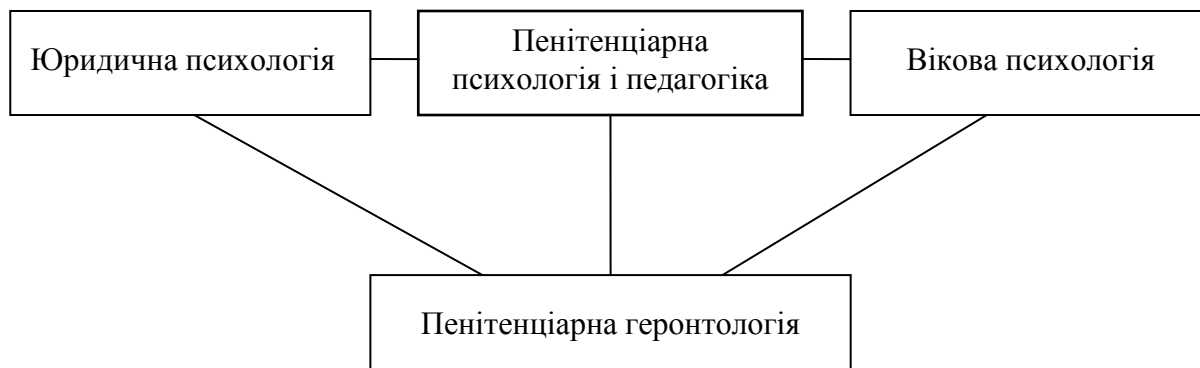

Рис. 1. Взаємозв’язок пенітенціарної геронтології з іншими науковими галузями

Запропонована схема унаочнює пенітенціарну геронтологію як міждисциплінарну галузь наукових знань, що ґрунтується на теорії і практиці інших наукових галузей.

У контексті аналізу особливостей поведінки засуджених похилого віку визначено мотиваційні типи цієї категорії осіб. До першого типу віднесено 27 (15%) засуджених, котрі характеризуються гармонійністю всіх мотиваційних компонентів соціально-корисної діяльності: служінням суспільному обов’язку, сформованістю та позитивною спрямованістю життєвих планів і цілей діяльності; до другого типу віднесено 62 (35%) засуджених, у яких інтерес до суспільної діяльності не відрізняється постійністю, невпевненість у своїх силах, недостатність сформованої уяви щодо конкретних цілей та способів її досягнення; до третього типу віднесено 80 (45%) засуджених, яким властивий низький рівень розвитку соціально-корисних мотивів діяльності, їх пряма залежність від випадкових і ситуаційних чинників, пасивність до трудової і суспільної діяльності, відсутність конкретних життєвих планів після звільнення; до четвертого типу віднесено 9 (5%) засуджених, у яких не сформовані соціально-корисні мотиви діяльності, а зміст мотивів діяльності не відповідає суспільним цілям і носить асоціальну спрямованість.

Вивчаючи мотиваційну сферу засуджених похилого віку в місцях позбавлення волі, було з’ясовано, що у більшості осіб цього контингенту виправних установ домінують у діяльності такі мотиви: “очікування допомоги”, “пасивне підкорення силі”, “ухилення від боротьби”, “визнання особистісної неповноцінності, непотрібності” (у 52,5% випадках).

У роботі також висвітлюється сучасний стан діяльності виправних колоній. Зокрема було виявлено, що значна кількість представників адміністрації колонії (84%) позитивно оцінює потенційні можливості безпосередньо психологічної служби в організації процесу ресоціалізації засуджених різних вікових категорій; 70% з них відзначили, що у пенітенціарному закладі діяльність стосовно виправлення засуджених потребує постійної, 14% – часткової психолого-педагогічної допомоги. У той же час 16% респондентів висловили неоднозначне ставлення щодо дієвості психолого-педагогічного впливу в умовах

пенітенціарного закладу. Вони не відкидають повністю ефективність такої форми роботи із засудженими похилого віку, але мало вірять у можливість її впливу на ресоціалізацію, не розцінюють використання психолого-педагогічних можливостей як важливу умову підготовки засуджених похилого віку до життя після звільнення. Крім того, у першому розділі висвітлено стан та протиріччя реформування пенітенціарної системи в Україні.

У другому розділі **“Експериментальне дослідження соціально-педагогічних умов надання допомоги засудженим похилого віку у виправній колонії”** здійснено оцінку ефективності стандартного, загально прийнятого виправного процесу, описано алгоритм експериментального дослідження, наведено авторську методику надання соціально-педагогічної допомоги засудженим похилого віку; представлено інструментарій перевірки ефективності соціально-педагогічних умов надання допомоги засудженим похилого віку в умовах позбавлення волі.

Оцінка ефективності стандартного, загально прийнятого серед працівників установ виконання покарань виправного процесу проводилася з урахуванням кількісних та якісних змін, що відбувалися як в характеристиках його окремих суб’єктів, так і у їхній психолого-педагогічній діяльності, спрямованій на ресоціалізацію засуджених похилого віку. Ця робота здійснювалася з урахуванням сучасних наукових положень і методичних рекомендацій, висвітлених як у загальній, так і пенітенціарній психології і педагогіці; на підставі вивчення та порівняння кращих зразків практики виправних колоній з досліджуваного питання.

У відповідності з метою та робочою гіпотезою у дослідженні вирішувалися такі завдання: визначення дидактично обґрунтованих етапів корекційної роботи, їх змісту та послідовності; розробки і експериментальної перевірки форм та методів корекційної роботи; виявлення ефективних соціально-педагогічних умов, дотримання яких сприяє оптимізації мотиваційної сфери засуджених похилого віку. Алгоритм експериментального дослідження включав: визначення основної мети і завдань експерименту; складання наукової програми експерименту; вибір експериментальних об’єктів, вивчення їх до експериментальної діяльності; реалізація програми експерименту, тобто створення експериментальної ситуації, спостереження і контроль за діяльністю об’єкта у специфічних умовах; підведення підсумків експериментального дослідження, зокрема: статистична обробка емпіричних даних, їх теоретичне обґрунтування і оцінка.

При розробці авторської методики надання соціально-педагогічної допомоги засудженим похилого віку було враховано наступні чинники, які детермінують ресоціалізацію людини, зокрема:

- соціальні інститути;
- взаємовплив людей у процесі спілкування та спільної діяльності;
- первинний досвід, пов’язаний з елементарними формами соціальної поведінки;
- процеси саморегуляції, що співвідносяться з поступовою заміною зовнішнього контролю індивідуальної поведінки на внутрішній самоконтроль.

У процесі розробки методики нами було визначено такі концептуальні положення: корекційна робота має будуватися із врахуванням вікових, психофізіологічних особливостей осіб похилого віку; оволодіння засудженими похилого віку теоретичними знаннями та практичними вміннями у процесі спеціального навчання забезпечує оптимізацію їх мотиваційної сфери. В основі цього положення – залежність сформованості мотивації в цілому та стану її основних детермінант, зокрема, від розвитку індивідуального досвіду спілкування, який в умовах позбавлення волі є обмеженим; стимулювання у процесі спеціального навчання інтерсуб’єктної взаємодії забезпечує вплив на мотиваційну сферу

засуджених похилого віку. Важливість цього положення зумовлена тим, що коли у людини похилого віку відбувається різке обмеження стимулів до діяльності, виникає необхідність у застосуванні в процесі навчання дієвих регуляторів поведінки людини (відповідних прийомів і методів) та створенні сприятливих соціально-педагогічних і психологічних умов організації мотивації.

Спільно з керівництвом Державного департаменту України з питань виконання покарань і представниками Української Православної Церкви Київського Патріархату, у методику надання соціально-педагогічної допомоги засудженим похилого віку була включена спеціально розроблена програма релігійного виховання. До завдань програми ввійшли такі положення: надання можливості священнослужителям Української Православної Церкви Київського Патріархату відвідання виправних установ для відправлення Богослужінь, Таїнств та потреб, проведення індивідуальних духовно-просвітницьких співбесід із засудженими на добровільних засадах, з дотриманням чинного законодавства та режиму, встановленого в місцях позбавлення волі.

Враховуючи якісні зміни, які зазнає сучасна система освіти в Україні, переслідуючи мету доповнення традиційних форм засвоєння знань новітніми технологіями, нами був розроблений та впроваджений у практику діяльності виправних колоній соціально-педагогічний тренінг, що за суттю є інтерактивною методикою. Запровадження нами інтерактивних методів у практичну діяльність виправних колоній не випадкове, оскільки гіпотетично була передбачена можливість практично відчувати засудженими дію Закону, відповідальності, обов'язку, права, що є одним з можливих варіантів формування особистісної переконаності в правомірності вчинків й необхідності змінити свою поведінку на краще. Спираючись на психолого-педагогічні інновації, які базуються на застосуванні інтерактивних методів засвоєння інформації, ми застосовували рольові і ділові ігри, моделювали ситуації і здійснювали аналіз їх вирішення. Беручи до уваги специфічні умови виправної колонії, психофізіологічні особливості осіб похилого віку, а також поставлені завдання і мету дослідження, як складові елементи соціально-педагогічного тренінгу, нами було обрано емоційно збагачені ситуації, а також “мозковий штурм”.

Соціально-педагогічний тренінг проводився у групах засуджених похилого віку (учасників тренінгу), кількість яких не перевищувала 25-30 осіб, за такими етапами:

Етап 1. Вступ (5% робочого часу).

Етап 2. Знайомство (5 % робочого часу).

Етап 3. Створення правил роботи у групі (5% робочого часу).

Етап 4. Особистісні та групові очікування учасників (3% робочого часу).

Етап 5. Основна частина тренінгу:

блок 1 – оцінка рівня інформованості учасників тренінгу (5-10% робочого часу);

блок 2 – актуалізація проблеми (10-30% робочого часу);

блок 3 – інформаційний блок (20-40% робочого часу);

блок 4 – набуття практичних навичок (20-60% робочого часу).

Етап 6. Завершення роботи – отримання “зворотного зв'язку” /закриття тренінгу/ (5% робочого часу).

Крім емоційно-збагачених ситуацій і “мозкового штурму”, у роботі із засудженими похилого віку ми використовували імітаційні вправи. Вони характеризувались ознаками, схожими з методом аналізу ситуацій. Відмінною рисою імітаційних вправ є те, що педагог знає правильну (найоптимальнішу) відповідь. Тому імітаційні вправи, як активний метод навчання, більш прості, ніж аналіз ситуацій. Аналіз результатів дослідження доводить, що реалізація нашої програми на базі інтерактивної методики не єдиний метод формування

правослухняної поведінки засуджених. Вона доцільна у комплексному підході до зміни особистості засудженого, яка має базуватися на дотриманні загальнолюдських прав і свобод.

У спеціальній вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній літературі висвітлені принципи та механізми встановлення психологічного контакту у процесі спілкування, зокрема, і у складних умовах. Методика контактної взаємодії, запропонована Л.Б. Філоновим та адаптована у практику виправних колоній В.М. Синьовим, була включена у програму нашого дослідження, оскільки основними напрямками діяльності, на всіх етапах експерименту, було визначено психологічно та педагогічно доцільну роботу із засудженими похилого віку, навіть у той час, коли виникали своєрідні бар'єри нерозуміння засудженим ініціатора (співробітника виправної колонії) контакту, пов'язані з напруженістю, тривогою, конфронтацією, опором засудженого.

Головним задумом у реалізації поставлених завдань було використання наявного соціально-педагогічного і психологічного досвіду організації роботи виправних колоній з подальшого їхнього збагачення і вдосконалення у напрямі інтенсифікації процесу ресоціалізації осіб похилого віку в умовах позбавлення волі. Таким чином, з одного боку передбачався відбір і критичне використання позитивного досвіду роботи виправних колоній, з іншого, – існуючий досвід доповнювався, розширювався цілеспрямованою організацією діяльності засуджених за розробленою нами методикою та доцільного соціально-педагогічного і психологічного керівництва нею.

На основі врахування мотиваційних типів, які були виявлені нами під час проведення констатуючого етапу дослідження, була проведена апробація експериментальної методики з оптимізації мотиваційної сфери засуджених похилого віку. Експеримент здійснювався у тісній взаємодії експериментатора з науковими кореспондентами, фахівцями з питань релігійної роботи проводився детальний інструктаж щодо організації, спостереження і контролю за ходом експерименту.

Результатом формуючого етапу експерименту стали достовірні зміни у відсотковому розподілі мотиваційних типів засуджених похилого віку (табл. 1). Зокрема, було зареєстровано збільшення (в 1,3-1,9 рази) відсотків мотиваційних типів 1 і 2 та, водночас, зменшення мотиваційних типів 3 і 4 (1,8-2,5 рази).

Таблиця 1

Розподілі мотиваційних типів засуджених похилого віку

Мотиваційні типи			
На початку експерименту (%)		В кінці експерименту (%)	
1 тип	15(27)	1 тип	28(50)
2 тип	35(62)	2 тип	45(80)
3 тип	45(80)	3 тип	25(44)
4 тип	5(9)	4 тип	2(4)

Навчання працівників пенітенціарних установ розробленій методиці надання соціально-педагогічної допомоги засудженим похилого віку мало наслідком підвищення їхньої педагогічної майстерності. Так у підготовці спеціалістів пенітенціарного профілю особливу роль відіграло вивчення пенітенціарної психології і педагогіки. Знання цих провідних наук для персоналу виправних установ, як підтверджують результати дослідження, необхідні, щоб свідомо керувати процесом виправлення засуджених осіб. Однак накопичення цих теоретичних знань ще не гарантувало відповідних практичних вмінь і навичок. Крім того,

дотепер у спеціалізованих вищих закладах освіти, на жаль, не викладається жодна навчальна дисципліна, яка б формувала у майбутніх фахівців відповідні вміння і навички роботи із засудженими саме похилого віку. Тому, в межах проведення службової підготовки, нами був розроблений та відпрацьований з персоналом виправних колоній цикл занять стосовно організації процесу ресоціалізації засуджених похилого віку за тематикою: “Пенітенціарна геронтологія як міждисциплінарна галузь наукових знань”, “Соціально-педагогічні умови надання допомоги засудженим похилого віку”, “Геронтологічні проблеми пенітенціарної теорії і практики”, “Використання методики контактної взаємодії у пенітенціарному процесі” тощо. Також, з метою профілактики конфліктів із засудженими, психологічної стійкості в екстремальних ситуаціях, навичок комунікації і безпечної поведінки, протистояння стресам, комплексного вирішення багатьох інших професійних проблем, що виникають у службовій діяльності, із практичними працівниками виправних колоній були відпрацьовані типові ситуації емоційно насиченого характеру, зокрема:

- ситуація погрози (можливе оскарження дій практичного працівника з боку засуджених; погроза звільнення з установи тощо);
- ситуація обману (фактично кожне друге спілкування із засудженими містить обман);
- ситуація провокації (пропозиція вирішити проблему в обмін на послугу; пропозиція хабара; провокація на протиправні дії);
- ситуація шантажу;
- ситуація ігнорування (найчастіше – відмова засуджених співпрацювати з начальником відділення);
- ситуація психологічного тиску.

Поруч з тим проведена робота з підвищення педагогічної майстерності працівників пенітенціарних установ не була провідною в нашому дослідженні і не передбачала підготовку детальних методик на кожний випадок, який може трапитися у службовій діяльності. Основними завданнями роботи з персоналом виправних колоній були: формування у співробітників необхідних знань щодо роботи із засудженими похилого віку; поліпшення контактної взаємодії у професійному середовищі співробітників, оптимізація здорового морально-психологічного клімату; профілактика психологічної стійкості персоналу виправних установ у службовій і професійній діяльності; відпрацювання типових ситуацій емоційно насиченого характеру, які трапляються у діяльності працівників виправних установ.

ВИСНОВКИ

1. У теорії вітчизняної пенітенціарної психології і педагогіки проблема ресоціалізації засуджених похилого віку вивчена недостатньо. За таких обставин є необхідним вдосконалення існуючих дотепер концептуальних і методичних підходів щодо забезпечення ефективності виправлення і ресоціалізації засуджених похилого віку.

2. На основі результатів констатуючого етапу експерименту, а також враховуючи відсутність до останнього часу у пенітенціарній теорії і практиці чіткого науково-виваженого обґрунтування специфіки психолого-педагогічної роботи із засудженими похилого віку визначено новий науковий напрям – пенітенціарна геронтологія, безпосередньо спрямований на вирішення теоретичних і практичних аспектів вдосконалення психолого-педагогічної діяльності щодо виправлення і ресоціалізації саме такої вікової категорії засуджених.

3. Застосування інтерактивних методів у контексті пенітенціарного процесу, зокрема, дискусії, ділової гри, “мозкового штурму”, які були складовими соціально-педагогічного тренінгу, є перспективним щодо посилення методичного забезпечення профілактики вчинення повторних злочинів особами, звільненими з місць позбавлення волі.

4. Дослідження показало, що за умови ефективної організації і керівництва діяльністю

засуджених похилого віку можна досягти високого рівня їх соціальної активності. Цьому сприяє дотримання таких вимог:

- залучення засуджених похилого віку до активної трудової діяльності, яка має максимально розкривати їхні індивідуальні здібності;
- діяльність має бути чітко організована, спланована, проконтрольована, бути цікавою і посилюючою (відповідати віковим особливостям цього контингенту виправних установ), відрізнятися поступово ускладнюючим характером, і мати реальне значення для людини похилого віку;
- зміст педагогічного процесу має передбачати індивідуалізацію та диференціацію видів, форм і методів виправлення засуджених похилого віку, тобто забезпечувати реалізацію особистісно орієнтованого підходу.

5. Наведений у табл. 1 порівняльний аналіз даних експерименту, спрямованого на оптимізацію мотиваційної сфери засуджених похилого віку з метою підвищення ефективності їх ресоціалізації, свідчить про ефективність розробленої методики. Результати проведеного дослідження підтверджують висунуту на початку дослідження гіпотезу про те, що виправлення засуджених похилого віку може здійснюватись за умови:

- а) максимального врахування особливостей психіки особистості; віку та стану здоров'я; інтересів, можливостей перспективи подальшого життя тощо;
- б) створення системи диференційованих впливів соціального, педагогічного, психологічного, правового характеру;
- в) врахування рівня та характеру соціальної поведінки, а також специфіки реагування на конкретні психолого-педагогічні ситуації.

6. Підвищення кваліфікації персоналу виправних колоній, як планомірний педагогічний процес, ґрунтується на засадах гуманізації, що забезпечують підвищення психолого-педагогічної компетенції працівників пенітенціарної системи, їх теоретичної і практичної підготовки до корекційно-реабілітаційної діяльності у роботі із засудженими похилого віку.

Проведене дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективним залишається розробка системи соціальних, психологічних і педагогічних засобів постпенітенціарної реабілітації осіб, що повертаються з місць позбавлення волі в суспільство; запровадження нетюремних та альтернативних видів покарань, які не передбачають позбавлення волі. Не менш важливого значення набуває цілеспрямована підготовка майбутніх працівників пенітенціарної системи, формування в них свідомих знань, вмінь і навичок у роботі із засудженими похилого віку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Кушнар'ов С.В. Психолого-педагогічні умови ефективності ресоціалізації засуджених похилого віку // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – К.: "МП Леся", 2001. – № 6. – С. 251-255.
2. Кушнар'ов С.В. Деякі аспекти підготовки пенітенціарного персоналу до роботи із засудженими похилого віку // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2002. – Вип. 29. – С. 101-105.
3. Кушнар'ов С.В. Психолого-педагогічне вивчення засудженого похилого віку в умовах позбавлення волі // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – К.: "МП Леся", 2002. – № 7. – С. 308-313.
4. Кушнар'ов С.В. Формування професійної культури майбутніх співробітників правоохоронних органів // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – К.: КІВС, 2002. – С. 101-106.

5. Кушнар'ов С.В. Психологічне консультування засуджених похилого віку // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – К.: “МП Леся”, 2003. – № 8. – С. 334-341.
6. Кушнар'ов С.В. Основи пенітенціарної геронтології: Наук.-метод. посіб. – К.: “МП Леся”, 2002. – 144 с.
7. Кушнар'ов С.В. Релігія як засіб ресоціалізації засуджених // Практична психологія та соціальна робота. – К.: “Соціс”, 1999. – № 1. – С. 29-30.
8. Кушнар'ов С.В. Релігійне виховання у контексті пенітенціарного процесу // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції. – Ужгород, 1999. – С. 395-399.
9. Кушнар'ов С.В. Релігія як засіб ресоціалізації засуджених: Зб. доповідей Другої Всеукраїнської наукової конференції 9-10 вересня 1999: Проблема особистості в сучасній науці: Результати та перспективи досліджень. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2000. – С. 135-136.
10. Кушнар'ов С.В. Окремі аспекти формування професійної культури співробітників правоохоронних органів // Україна між минулим і майбутнім. Зб. доповідей Всеукраїнської наукової конференції 20 квітня 2001. – Івано-Франківськ. – С. 87-90.
11. Кушнар'ов С.В. Підвищення ефективності морального виховання засуджених у пенітенціарних закладах // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Збірник наукових праць. – Київ-Житомир: Вид-во Волинь, 2003. – Кн. I. – С. 247-253.

АНОТАЦІЯ

Кушнар'ов С.В. Соціально-педагогічні умови надання допомоги засудженим похилого віку у виправній колонії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка. – Інститут проблем виховання АПН України, Київ, 2005.

Дисертацію присвячено актуальній проблемі ресоціалізації засуджених похилого віку. У процесі дослідження проаналізовано стан проблеми в її історичному розвитку.

Вперше, використовуючи базові теоретичні і практичні напрацювання пенітенціарної психології, педагогіки та геронтології, дисертантом запропоновано новий науковий напрямок – пенітенціарна геронтологія (від лат. poenitentia – покаєння та грец. gerōn, gerōntos – старий) як міждисциплінарна галузь наукових знань, принципово заснована на гуманістичних позиціях, яка досліджує закономірності і динаміку процесу ресоціалізації засуджених похилого віку в системі відношень “людина-право-суспільство”.

У дисертації також теоретично обґрунтовано специфіку психолого-педагогічної роботи і розроблено технологію виправлення засуджених похилого віку в умовах позбавлення волі.

Для формування соціальної поведінки запропоновано методику використання емоційно збагачених ситуацій та засобів релігійного виховання.

Ключові слова: пенітенціарна геронтологія, ресоціалізація, виправлення, корекція, соціальна поведінка, емоційно збагачені ситуації, допомога засудженим похилого віку, виправна колонія.

АННОТАЦИЯ

Кушнар'ев С.В. Социально-педагогические условия оказания помощи осужденным пожилого возраста в исправительной колонии. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.05 – социальная педагогика. – Институт проблем воспитания АПН

Украины, Киев, 2005.

Диссертация посвящена актуальной проблеме ресоциализации осужденных пожилого возраста. В процессе исследования проанализировано состояние проблемы в ее историческом развитии.

В работе впервые, используя базовые теоретические и практические наработки пенитенциарной психологии, педагогики и геронтологии, предложено новое научное направление – пенитенциарная геронтология (от лат. poenitentia – покаяние и от греч. gerōn, gerōntos – старый) как междисциплинарная отрасль научных знаний, принципиально основана на гуманистических позициях, которая исследует закономерности и динамику процесса ресоциализации осужденных пожилого возраста в системе отношений “человек-право-общество”.

В диссертации также теоретически обосновано специфику психолого-педагогической работы и разработано технологию исправления осужденных пожилого возраста в условиях лишения свободы. Предложена характеристика социального поведения осужденных пожилого возраста как проявление их мотивационно-эмоциональных возможностей и особенностей человека в возрастном контексте. На основе дифференциации групп осужденных, что учитывает их эмоционально-поведенческое своеобразие, концептуально определены и научно обоснованы принципы, формы и методы исправления осужденных пожилого возраста, средства осуществления коррекционной работы с ними и разработана система соответствующих социальных и психолого-педагогических мероприятий, которые создают условия для оптимизации процесса ресоциализации.

Для формирования социального поведения осужденных пожилого возраста предложена методика использования эмоционально обогащенных ситуаций и средств религиозного воспитания. Полученные результаты нашли свое отображение в разработке планов воспитательной работы исправительных колоний Государственного департамента Украины по вопросам исполнения наказаний в Киевской области.

Для оценки эффективности исправительного процесса учитывались количественные и качественные изменения, которые происходили как в характеристиках его отдельных субъектов, так и в психолого-педагогической деятельности исправительных колоний.

Положение и выводы, которые содержатся в работе, обогащают научные психолого-педагогические представления о человеке преклонных лет и, вместе с пенитенциарной психологией и педагогикой, представляют интерес для других отраслей современной науки – общей, социальной, возрастной психологии и педагогики.

Вместе с тем, проведенное исследование конечно не исчерпывает всех аспектов проблемы ресоциализации осужденных пожилого возраста. Основываясь на засадах гуманистической психологии, диссертант убежден в целесообразности дальнейшего изучения этой проблемы.

Ключевые слова: пенитенциарная геронтология, ресоциализация, исправление, коррекция, социальное поведение, эмоционально обогащенные ситуации, помощь осужденным пожилого возраста, исправительная колония.

SUMMARY

Kushnarev S.V. Socially-pedagogical terms of grant of help condemned years in a correctional colony. – Manuscript.

Dissertation submits for a candidate's degree of pedagogical sciences in speciality – 13.00.05 – social pedagogics. – Institute of professional psychology and pedagogics APS Ukraine, Kyiv, 2005.

Dissertation is devoted to the issue of the day of resotsyalyzatsyy condemned sear and yellow

leaf. The analysis of the modern state of research of problem of correction of condemned sgar and yellow leaf in penyentsyarnoy psychology and pedagogics allows to establish, that she is trained only in separate theoretical aspects. Necessity of perfection of socially-pedagogical activity in relation to correction of condemned sgar and yellow leaf, creations of modern scientific base of psychological and pedagogical its providing stipulated in the theoretical and practical aspect of selection of actual theme of research the “socially-pedagogical terms of grant of help by condemned sgar and yellow leaf in a correctional colony”.

In research the given description of condemned sgar and yellow leaf after motivational types. The state of problem in its historical development is analysed. First in theory it is grounded and developed technology of correction of condemned sgar and yellow leaf in the conditions of imprisonment. For forming of social conduct the method of the use of the emotionally enriched situations and facilities of religious education is offered.

Coming concretely-historical terms which were folded on Ukraine from, and also taking into account measures existing in a world concord on realization of the positive influencing on condemned with intention of them resotsyalyzatsyy and prevention of the repeated crime, it is possible to assert that exactly maintenance of a new krymynal'no-pravovoy doctrine will act deciding part not only in determination of accents of policy of the state in relation to criminals but also in attitude toward her of international concord.

Key words: penyentsyarnaya gerontology, resotsyalyzatsyya, correction, correction, social conduct, emotionally enriched situations, help condemned sgar and yellow leaf, correctional colony.